

KITÖRLIK EGYESEK NEVÉT AZ ÉLET KÖNYVÉBŐL?

SZABADOS ÁDÁM

A Jelenések könyve megcáfolja a predestinációt? A 3,5-ben Jézus azt mondja a szárdiszi gyülekezetnek: „Aki győz... annak a nevét nem törölöm ki az élet könyvéből, hanem vallást teszek nevéből az én Atyám előtt és angyalai előtt.” (3,5) Ezeket a szavakat időnként kálvinisták mellének szegeznek, valami ilyesmi magyarázattal: „Maga a Biblia tanítja, hogy ki lehet törölni egyes hívők nevét az élet könyvéből. Ha pedig ez így van, akkor nyilván nem igaz az a tanítás, hogy a választottak biztosan öröklék az üdvösséget, vagyis hogy nem lehet kitörölni a nevüket az élet könyvéből. Ez a vers tehát cáfolja a predestináción tan egyik legfontosabb alapvetését.”

Magam is érzem az érv súlyát. Ha valóban ki lehet törölni neveket az élet könyvéből, az érdekes feszültséget teremtene az Újszövetség és a Jelenések könyve szoteriológiája között. Nem tudná felülírni Jézus, Pál és Péter egyértelmű és nyílt tanítását, de komolyan felvetné a lehetőségét annak, hogy a Jelenések könyve szerzője eltérő módon gondolkodott az üdvösség kérdéséről. De vajon tényleg arról szól ez a vers, hogy Jézus kitörölheti egyesekek nevét az élet könyvéből?

A metodista Ben Witherington III szerint valóban erről van szó. A Jelenések könyvéhez írt kommentárjában egyértelműen fogalmaz: „A kép azt sugallja, hogy lehetséges benne lenni egy ilyen könyvben, és aztán elfogadhatatlan hitelvek vagy gyakorlat miatt kitöröltetni onnan.” (*Revelation*, 106) Bár sokan gondolkodnak Witheringtonhoz hasonlóan, a legtöbb igényes exegetikai kommentár – legalábbis az angolszász evangéliumi világban – cáfolja ezt az értelmezést.

George Eldon Ladd nem veszteget sok gondolatot a versre, de Witheringtonéval ellentétes következtetésre jut: a szakasz szerinte éppen az üdvösség bizonyosságáról szól (*A Commentary on the Revelation of John*, 58). A baptista exegéta Beasley-Murray is azt hangsúlyozza, hogy a könyv egészének fényében elképzelhetetlen, hogy az összes valódi hívő neve végül ne legyen benne az élet könyvében (*Revelation*, 98). Az egyik legalaposabb modern exegézist nyújtó Gregory K. Beale a *The New International Greek Testament Commentary* Jelenések könyvéről szóló kötetében szintén elutasítja a Witheringtonéhoz hasonló következtetéseket. Ezt teszi William Hendriksen is *More Than Conquerors* című népszerű kommentárjában.

Vajon mi vezette ezeket a kiváló exegétákat arra, hogy elvessék a kézenfekvőnek tűnő magyarázatot, miszerint némelyek neve kitöröltetik majd az élet könyvéből? Mi az, ami ellenkező következtetésre juttatta őket? Pusztán teológiai előítéletességről lenne szó? Witherington arminiánus, Beale viszont kálvinista, ezért mindketten azt látnak a szövegben, amit szeretnének ott látni? Nem zárom ki ezt a lehetőséget sem, de szerintem nem csak erről van szó. Sőt, talán egyáltalán nem erről van szó. A fent említett kommentárok megneveznek néhány fontos szempontot magában a Jelenések könyve

szövegében, melyek megkérdőjelezik a Witherington és mások által szorgalmazott értelmezést, és egészen más irányba mutatnak.

1. Először is vegyük észre, hogy a szóban forgó mondat nem azt állítja, hogy egyesek ki fognak törölni a könyvből, hanem éppen ellenkezőleg, azt a bátorítást tartalmazza, hogy akik győznek, *nem* fognak kitörölni onnan. Jézus magáénak fogja vallani őket az Atya előtt, ahogy ők is vallást tettek Jézusról az emberek előtt. Ez nem zárja még ki Witherington magyarázatát, de tényként jegyezzük meg, mert lehet jelentősége az értelmezésben.

2. Az élet könyvébe mindig csak az igazi hívők neve van beírva, a többiek neve nincsen benne a könyvben. Ez a Jelenések könyvének egyöntetű tanítása. Csak az imádja a fenevadat, „akinek neve nincs beírva a megöletett Bárány életkönyvébe a világ kezdete óta” (13,8). „És csodálkoznak a föld lakói, akiknek nincs beírva nevük az élet könyvébe a világ kezdete óta, amikor látják, hogy a vadállat volt és nincsen, de megjelenik.” (17,8) „Ha valakit nem találtak beírva az élet könyvébe, azt a tűz tavába vetették.” (20,15) Isten városába nem jut be más, „hanem csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.” (21,27).

3. Az igaz hívők neve a világ teremtése előtt óta be van írva az élet könyvébe (13,8; 17,8). Ez teljesen összhangban van azzal a János evangéliumából ismert [tanítással](#), hogy az Atya a világ teremtése előtt a Fiának adott embereket, és Jézus azért jött erre a világra, hogy életét adja ezekért a juhaiért. A Jelenések könyve ugyanezt a felfogást vallja, nem véletlenül mondja a hűségesekről, hogy ők Isten „választottai” és „elhívottai” (17,14). Az élet könyvébe azok kerülnek, akiket Isten kiválasztott, és akiket ő kiválasztott, azokat el is hívja (vö. Róm 8,30), és győzelemre is juttatja. A hűségesek éppen azért nem hódolnak a fenevadnak, mert be vannak írva az élet könyvébe a világ teremtése előtt óta (13,8; 17,8).

4. A Jelenések könyvében nem csak az élet könyvről (βιβλιον τῆς ζωῆς) van szó, hanem szó van könyvekről (βιβλία) is. János Dánieltől veszi át a kétféle könyv koncepcióját: az egyik az „élet könyve” (ebbe a választottak neve van beírva a világ teremtése előtt óta), a többi a „könyvek”, melyekbe az emberek cselekedetei vannak feljegyezve. A 20,12-ben együtt látjuk a könyveket és az élet könyvét: „És láttam, hogy a halottak, nagyok és kicsinyek a trónus előtt állnak, és könyvek nyitattak ki. Még egy könyv nyitott ki, az élet könyve, és a halottak a könyvekbe /a MBT fordítása itt egyes számot használ, de ez nyilvánvaló hiba, az összes görög kéziratban többes szám van: ἐν τοῖς βιβλίοις/ írottak alapján ítéltettek meg cselekedeteik szerint.” Az élet könyvébe mindig csak a választottak neve van írva, a többiek neve nem kerül abba a könyvbe.

5. A Jel 3,5-ben a feltámadt Krisztus a szárdiszi keresztyéneket bátorítja, hogy tartsanak ki a hitben, győzzenek, és ezáltal bizonyuljanak Isten választottainak. Annak a nevét, aki győz, „nem törölöm ki az élet könyvéből, hanem vallást teszek nevével az én Atyám és angyalai előtt” – mondja Jézus. Nem fenyegetésről, hanem kitartásra buzdításról van itt szó. Aki győz, győzelmével azt bizonyítja, hogy valódi hite volt. Ez teljesen összhangban van a „szentek állhatatosságáról” szóló kálvinista tannal (vö. 2Pt 1,10).

6. János maga nem szűri le Jézus szavaiból azt a logikai következtetést, hogy ha a győztesek nevét nem törli is ki Jézus az élet könyvéből, mások neve – akik nem győznek – mégiscsak ki lesz törölve onnan. Ez a következtetés nem szükségszerű, és a Jelenések könyve egészének fényében nem is lehetséges. De vajon miért fogalmazott Jézus – János tolmácsolásában – úgy, hogy „nem törölöm ki a nevüket”, ha egyszer ez eleve nem is lehetséges? Miért ez a nyakatekert fogalmazás? Vagy nem is nyakatekert a fogalmazás? Szerintem nem az. Ha a mondatot a megfelelő szögből nézzük, nem lesz benne semmi furcsaság, és tökéletes összhangban marad azzal, amit Jézus a predesztinációról az evangéliumokban [tanított](#).

Több magyarázat is lehetséges arra a kérdésre, hogy miért mondja Jézus a szárdiszi hívőknek, hogy ha győznek, nem törli ki a nevüket az élet könyvéből. Az élet a szárdiszi gyülekezet esetében fontos kérdés volt, Jézus azt mondja ugyanis nekik a 3,1-ben: „az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy”. Sokan legalábbis „halófélben” voltak közöttük (3,2). Ennek a fényében különös jelentősége van a buzdításnak, hogy aki győz, annak a neve benne lesz az élők könyvében, és Jézus vallást fog róla tenni az Atya előtt. A most következő magyarázatok a kanonikus és a kulturális kontextus figyelembe vételével értelmezik Jézus szavait.

1. Az egyik magyarázat szerint Jézus (János) talán az egyház külső megítélése alapján beszél a könyvből való kitörlés lehetőségéről. Logikus következtetés, hogy lehettek olyan gyülekezeti tagok, akiket a többiek valódi hívőknek gondoltak (akikről tehát azt tartották, hogy a nevük be van írva az élet könyvébe), Krisztus az utolsó napon mégsem fogadja el a nevüket a listán. Ezek az emberek nem harcolták végig a harcot a Barányal, ezért a Barány nem áll melléjük az ítélet napján. Olyanok, mint a 69. zsoltárban az istenfélő Dávid ellenségei, akikkel kapcsolatban a király így imádkozik: „Töröltessenek ki az élők könyvéből, az igazak közé ne írsanak bel!” (29) A Kittel-féle *Theological Dictionary of the New Testament* szócikkében (I.619) Gottlob Schrenk összekapcsolja ezt azzal is, amikor Mózes kérte, hogy az ÚR bocsássa meg a nép bűneit, vagy törölje ki őt a könyvéből, Isten viszont ezt mondta neki: „Csak azt törölöm ki könyvemből, aki vétkezett ellenem.” (2Móz 32,32) Itt is nyilván az Isten látható népéhez való tartozásról volt szó.

Lehetséges tehát, hogy János névleges hívőkre gondolt, akik a próbák között feladják a harcot, ezért veszítik el a jogukat, hogy az Isten nyilvántartásában szerepeljenek. Az előző bejegyzésben felsorolt érvek miatt nekem kétségeim vannak azzal kapcsolatban, hogy az élet könyve jelentheti-e az Isten népéhez való tartozás külső megnyilvánulását, valamiféle gyülekezeti taglistát, de ha mégis erről lenne szó ebben a versben, akkor ez hasonló lenne ahhoz, amiről János az 1 János 2,19-ben is tanított: „Közülünk indultak el, de nem voltak közülünk valók; mert ha közülünk valók lettek volna, megmaradtak volna közöttünk. De nyilvánvalóvá kellett lennie, hogy nem mind közülünk valók.”

2. A második értelmezés szerint Jézus (János) Dániel próféciájára utal itt vissza, és az élet könyve azoknak az igazaknak a neveit tartalmazza, akik valóban Isten népéhez tartoznak, és akik számára ez a tény az üdvösség

garanciáját jelenti. A Jelenések könyve és a Dániel könyve közti szoros kapcsolat közismert. A Dániel 12,1-ben ez áll: „abban az időben megmenekül néped, mindaz, aki be lesz írva a könyvbe.” A Második Templom zsidó irodalma két alkalommal is épít Dániel próféciájára, mindkét alkalommal azt hangsúlyozva, hogy az élet könyvébe való beírás garantálja az örök életet.

Az egyik utalás a *József és Aszenát* címet viselő romantikus történet, melyben a hitét megvalló Aszenátról mondják: „Bátorodjál Aszenát, a neved be van írva az élet könyvébe, és soha nem törlik ki azt onnan!” (*József és Aszenát*, 15,3) A Qumrani tekercsek között is találunk egy utalást az élet könyvére, ahova az ÚR a szent nép kiválasztottjainak neveit vette föl: „Bevésted számukra az élet vésőjével áldásod kegyelmét, és békéd szövetségét, hogy Te uralkodj fölöttük, minden időkben, örökre.” (1QM 12,1-3, Komoróczy Géza fordítása) Elképzelhető, hogy Jézus szavai szintén visszautalnak Dániel próféciájára, valamint a Második Templom irodalmának szóhasználatára, és a szárdisziakat azzal biztatja, amivel máskor is biztatták az igazi hitvallókat: a nevüket nem fogják kitörölni a legfontosabb helyről, az élet könyvéből, mert maga Isten véste azt be oda kitörölhetetlenül.

3. A harmadik magyarázat nem az ószövetségi párhuzamokra épít, hanem a korabeli kulturális szokásokra. Ladd a kommentárjában rámutat arra az ismert tényre, hogy a görög világban a városok polgárainak nevét feljegyezték, de mikor meghaltak vagy kivégezték őket, a nevüket törölték az élők városi nyilvántartásából. „Ahogy a polgári nyilvántartás az élő polgárok neveit tartalmazta, Isten életkönyve a szentek neveit tartalmazza.” (*A Commentary on the Revelation of John*, 57-58) Beale ugyan kételyeit fogalmazza meg a görög párhuzam kapcsán, de el tudja fogadni, hogy a szöveg utalhat a zsinagógai nyilvántartás hasonló szokására, az ún. *minim* átokra (*The Book of Revelation*, 282). Hendriksen a konkrét kulturális háttér megnevezése nélkül ugyanezt az analógiát használja: „Amikor a földi polgárok meghalnak, a nevüket kitörlik a nyilvántartásból; a lelki értelemben győzők nevét soha nem törlik ki; az ő dicsőséges életük megmarad. Krisztus maga fogja nyilvánosan elismerni őket, mint hozzá tartozókat. Atyja és az angyalai előtt fogja ezt megtenni.” (*More Than Conquerors*, 74)

Az egész kérdést segít a megfelelő perspektívában látnunk, ha figyelembe vesszük, hogy a győzelem a Jelenések könyvében gyakran a mártírhallal azonos, illetve azzal, ha valaki a megpróbáltatások ellenére eljutott a célhoz és mindvégig hűséges maradt Krisztushoz. A mártírok győzelme a valódi élet kezdete (20,4). A „nem törölöm ki az élet könyvéből” mondat bátorításként szolgált a hívők számára. Krisztus ígérete az, hogy bár a földi nyilvántartásokból kitörölhetik a nevüket, és a társadalom kivetheti őket magából, az élet könyvéből azonban soha nem törlik ki a nevüket, hanem maga Jézus fog vallást tenni róluk az Atya előtt! Nincs szó tehát arról, hogy bárkinek is a nevét kitörölnék az élet könyvéből, ahova azt a világ teremtése előtt írták be. Éppen ellenkezőleg: bár más könyvekből és nyilvántartásokból kitörölhetik őket, a győztesek neve érintetlenül ott fog állni a legfontosabb könyvben, az élet könyvében. A mondat nem cáfolja, hanem éppen megerősíti a predesztináció tanát.